

KÉZIRAT

Esettanulmány

Beregi ízek a múzeumban

TÁMOP-3.2.12-12/1-2012-0047

Vásárosnamény

Készítette:

A BEREGI MÚZEUM

A Beregi Múzeum területi múzeum, gyűjtési területe Bereg kulturális emlékeire irányul. Mindkét épülete, a Máthé-kúria és a barokk műemléki Tomcsányi kastély, Vásárosnamény belvárosában található. Kilenc állandó kiállítással és párhuzamosan több időszakos kiállítással várjuk a látogatókat. A Tomcsányi kastélyban látható állandó kiállításunk Bereg régészeti, néprajzi, népművészeti, iparművészeti és helytörténeti emlékeit mutatja be. Emellett múzeumunk szőttekből, beregi keresztesemessel hímzett textilekből, valamint autentikus hímes tojásokból számos egyedi darabbal büszkélkedhet. A Máthé-kúriában látható állandó kiállításban a múzeum iskolatörténeti gyűjteménye tekinthető meg. A kiállításokkal és a múzeumpedagógiai foglalkozásokkal a vásárosnaményi kistérség 40 településének, a megye, valamint a távolabbi régiók iskolásainak-óvodásainak állunk rendelkezésre. Múzeumpedagógiai koncepciónk lényege az „Élő Múzeum” megteremtése. Azoknak a hagyományoknak a felélesztése, amelyek jellemzőek a beregi térségre és alkalmasak arra, hogy a mai ember életébe beépüljenek és azok mindennapjait szebbé tegyék. Ezeket a hagyományokat élő közelségbe hozza a múzeumpedagógiai foglalkozásokkal, hogy a gyermekek mindennapjainak része lehessen. Ennek része a több mint egy évtizede folyamatosan működő kézimunka szaktanácsadásunk és az évente visszatérő hímes tojás festő programunk, amelyekben tiszta forrásból merítve adjuk tovább a hagyományokat. Visszatérő téma rendezvényeken a népi táplálkozás egészséges hagyományainak a felelevenítése, lángos sütés, kenyérsütés.

P

A PROJEKT

A vásárosnaményi Beregi Múzeum 2012-ben „Beregi ízek a múzeumban” címmel pályázatot nyújtott be, amelyre 30 000 000 Ft vissza nem térítendő támogatást nyert TÁMOP-3.2.13-12/1-2012-0047 számon. Projektünkkel hozzájárultunk a pályázat céljához, miszerint kulturális intézményként minél szélesebb körben kapcsolódjunk a formális oktatásba, szerepünk erősödjön meg a kulturális átadásában és hosszú távú együttműködést alakítsunk ki a nevelési-oktatási, valamint kulturális partnerintézményeinkkel.

Alapvető célunk: támogatni a gyermekek személyiségfejlődését és képességeik kibontakoztatását, innovatív gondolkodásmóddjuk kialakítását.

A „Beregi ízek a múzeumban” projekt címmel arra utalunk, hogy a megvalósított programokkal a régi Bereg gasztronómiájának bemutatására törekedtünk a múzeum gyűjteményének felhasználásával. A projekt keretében a múzeumi gyűjteményre épülő tanórán kívüli és szabadidős foglalkozássorozatot dolgoztunk ki és valósítottunk meg. Múzeumpedagógiai kínálatunkat fejlesztettük, gyűjteményünket felhasználva az ismeretátadásra, a kulturális nevelésre, környezeti nevelésre és kompetenciafejlesztésre törekedtünk. Téma napjainkat felső tagozatosoknak és középiskolásoknak terveztük, az egészséges népi táplálkozás bemutatását célozva, budapesti kirándulásos témánappal kitekintést nyújtottunk a témára. A témanap során elsajátított ismereteket, készségeket, a játékos, kiscsoportos versenyek mérték fel. Óvodásoknak szóló programjainkat népi gyermekjátékok témával bővítettük.

Foglalkozásainkkal fejlesztettük a diákok a kreativitásukat, egyéni és szociális kompetenciáikat: az információ-szűrés, elemzés és feldolgozás képességét, az önálló tanulási képességeket, a foglalkozásokhoz készült foglalkoztató anyagokkal, demonstrációs eszközökkel és különleges szoftverfejlesztéssel. Fejlesztettük továbbá információs írástudásukat a fejlesztett szoftverekkel, állampolgári ismereteiket a fogyasztóvédelemmel, a tudatos vásárlással és az alapvető higiéniai ismeretekkel kapcsolatban, kritikai gondolkodásukat, problémamegoldásukat a foglalkozásokon való részvétellel, a feladatlapok kitöltésével megértett kiállítási, gyűjteményi tartalmakkal. Hozzájárultunk a kreativitás és innováció fejlesztéséhez, kapcsolódva a foglalkozások témájához illeszkedő megfigyelésekhez és a gyakorlatban kipróbáláshoz. A foglalkozások csoportos tanulási módszerével fejlesztették az együttműködési képességet, a foglalkozások témája alapján pedig az életpálya-építési kompetenciát.

A projekt előkészítése során előzetes igényfelmérést végeztünk, amely alapján tizenkét nevelési és oktatási intézménnyel kötöttünk együttműködési megállapodást a tervezett foglalkozások megvalósítására. A célcsoport igényeinek két foglalkoztatási formát tartottunk megfelelőnek, a témanapot és a vetélkedőt. Ezekhez a gyűjteményhez igazodva összesen hat múzeumpedagógiai szakmai tematikát készítettünk el. Együttműködési megállapodást kötöttünk kilenc vásárosnaményi és

három településen kívüli közoktatási intézménnyel, ezen belül három óvodával, hat általános iskolával és három középiskolával. Tizenegy intézményben a tanulók legalább 30%-a hátrányos helyzetű.

A projekt 2012. 11. 09-én kezdődött és 2014. 06. 08-án zárul. A projektmenedzsment-tevékenység keretében a projekt adminisztrációját intéztük: Változás bejelentőt, Támogatói okirat módosításokat készítettünk, összeállítottuk a Kifizetési igényléseket, és a múzeumi adminisztrációval foglalkoztunk. A megvalósítás fázisában elláttuk a projekt szakmai irányítását, az egyes folyamatok koordinálását. Koordináltuk a projekt tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységeinek megvalósulását. A projekt megvalósítás megkezdésével C-típusú táblát helyeztünk el, a projekt időszak folyamán fotódokumentációt készítettünk, a projekt zárásáról sajtóközleményt küldtünk ki és a megjelent sajtómegjelenéseket összegyűjtöttük. Az NFÜ Térképtér felületét a projekthez kapcsolódó tartalommal töltöttük fel, míg a projekt zárásaként kihelyezzük a D-típusú táblát.

A program ismeretátadási tevékenységünk fejlesztését is célozta, hogy hatékonyan támogassuk a közoktatásban résztvevő gyerekek és tanulók óvodai, tanórai és tanórán kívüli és szabadidős nem formális és informális nevelését és oktatását.

A beregi ízek, a népi ételek témakörben a három alkalmas témnapok foglalkozássorozatokon élményszerű, tapasztalati úton való ismeretszerzést biztosítottunk felső tagozatosok számára az Ételek a kemencéből, középiskolásoknak pedig a Kemencés ételek programon. A tanulók a hagyományos beregi ízek elkészítését tanulták meg. A foglalkozások során a résztvevők megismerték a Beregi Múzeum gyűjteményén keresztül a táplálkozás történetét és használati tárgyait, a régi konyhák legfontosabb tárgyi eszközeit. Játékos versenyre hívtuk az óvodásokat Népi gyermekjátékok kétalkalmas foglalkozássorozat keretében. A vetélkedővel a mára már elfeledett népi gyermekjátékokat, mozgásos játékokat ismertettük meg az óvodásokkal. A felső tagozatosok az Ételek a kemencéből témnapok során elsajátított elméleti, tárgyi és gyakorlati ismeretek segítségével kiscsoportban mérettethették meg magukat a kétalkalmas Főzőversenyen, míg a középiskolások a Receptverseny keretében vethették össze tudásukat – beregi receptek elkészítésével, adaptálásával. Az eltelt 20 hónapban 9 sorozat témnapot, és 15 sorozat vetélkedőt tartottunk, amelyeken együttműködési megállapodással rendelkező tizenkét oktatási-nevelési partner intézményünkől több mint 450 fő vett részt. A foglalkozásaink nem formális tanulási alkalom jelleggel illeszkedtek az iskolai igényekhez, a tantervekhez. A foglalkozások lebonyolítása részben külsős óraadók, foglalkozásvezetők, megbízásával valósult meg. A foglalkozások megtartásához tapasztalt óraadókat kértünk fel. A diákokat kísérő pedagógusok megbízási díj keretében honoráriumban részesültek.

A foglalkozások során a gyerekeknek biztosítottuk az étkezést, az utazást és beszereztük a foglalkozások lebonyolításához szükséges különböző segédanyagokat. Például: népi ételkészítéshez konyhai segédanyagok, kellékek, alapvető élelmiszer alapanyagokat és helyi különlegességeket – bio-élelmiszereket, tűzifát.

A projekt keretében elkészítettük a „Beregi ízek a múzeumban” című recepteket tartalmazó foglalkoztató anyagot.

Tematikák és foglalkozássorozatok

Népi gyermekjátékok (Ve1) – vetélkedő

Az óvodás korosztály nevelése a játékon keresztül a legeredményesebb. A játék, az érzélem, az erkölcs metodikailag kapcsolódnak egymáshoz. A vetélkedő első alkalmán a mára már elfeledett népi gyermekjátékokat, mozgásos játékokat ismertettük meg a gyerekekkel. Ezzel nem csupán egyéni fejlesztésüket segítettük, hanem a társas kompetenciák fejlesztéséhez is hozzájárultunk. Először eszközös játékokat játszottunk. Az eszközök természetes anyagból készült, népi játszóeszközök. A hagyományos eszközös-ügyességi játékok elsajátításával fejleszthető a résztvevők mozgása, egyensúlyérzéke.

A második alkalom során sportjellegű mozgásos játékokkal ismerkedtek meg az óvodások. Ezek a játékok nem csak mozgásukat fejlesztették, hanem a tudatos szabálykövetést is. A sportjellegű játékok egy bizonyos teljesítmény elérésére ösztönzik a gyerekeket.

A vetélkedő foglalkozások időtartama minimum 120 perc volt alkalmanként, 2 alkalommal a félévben. Együttműködő óvodák: a vásárosnaményi Játékosország Óvoda Hétszínvirág Tagóvodája, Aranyablak Tagóvodája, valamint Tündérvirág Tagóvodája.

A három együttműködő óvodából két félévben, összesen 6 csoport vett részt a foglalkozáson, 15-15 fővel. A 6 foglalkozássorozat összesen 12 alkalmat jelentett, mindösszesen 90 fő résztvevővel, amely a részvételek száma alapján a múzeum látogatottságát 180 gyermeklátogatóval gyarapította.

Ételek a kemencéből (Tn1) – témanap

A kemencés ételek népszerűsége töretlenül nevezhető. A tanulók a hagyományos beregi ízek elkészítését tanulták meg. A tevékenységek visszpillantást nyújtottak a régi receptekhez, a változatos, egészséges és húsmentes életmódot népszerűsítve. A foglalkozások során a résztvevők megismerték a Beregi Múzeum gyűjteményén keresztül a táplálkozás történetét és használati tárgyait, a régi konyhák legfontosabb tárgyi eszközeit. Komplex kitekintést nyújtott az étkezéstörténet és ételkészítés témához a budapesti Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban tett látogatás és múzeumpedagógiai foglalkozás.

A témanap foglalkozások időtartama minimum 180 perc volt, 3 alkalommal a félévben. Együttműködő iskolák: Eötvös József Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Vásárosnamény, Közös Általános Iskola és Óvoda, Csaroda, Nagyvarsány Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda, Nagyvarsány, Közös Általános Iskola és Óvoda, Tiszaszalka, Petőfi Sándor Általános Művelődési Központ, Vásárosnamény, Kölcsey Ferenc Általános Művelődési Központ, Vásárosnamény. A hat együttműködő általános iskolából egy félévben, összesen 6 csoport vett részt a foglalkozáson, 20-20 fővel. A 6 foglalkozássorozat összesen 18 alkalmat jelentett, mindösszesen 120 fő résztvevővel, amely a részvételek száma alapján a múzeum látogatottságát 360 diáklátogatóval gyarapította.

Főzőverseny (Ve2) – vetélkedő

A vetélkedő első alkalmán az Ételek a kemencéből (Tn1) témanapok során elsajátított elméleti, tárgyi és gyakorlati ismeretek segítségével a tanulók önállóan készítettek el egy beregi népi ételt, recept alapján. A második alkalommal az elsajátított ismeretek feldolgozása valósult meg, kvízzjáték formájában, digitális és hagyományos felületeken.

A vetélkedő foglalkozások időtartama minimum 120 perc volt alkalomként, 2 alkalommal a félévben. Együttműködő iskolák: Eötvös József Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Vásárosnamény, Közös Általános Iskola és Óvoda, Csaroda, Nagyvarsány Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda, Nagyvarsány, Közös Általános Iskola és Óvoda, Tiszaszalka, Petőfi Sándor Általános Művelődési Központ, Vásárosnamény, Kölcsey Ferenc Általános Művelődési Központ, Vásárosnamény.

A hat együttműködő általános iskolából egy félévben, összesen 6 csoport vett részt a foglalkozáson, 20-20 fővel. A 6 foglalkozássorozat összesen 12 alkalmat jelentett, mindösszesen 120 fő résztvevővel, amely a részvételek száma alapján a múzeum látogatottságát 240 diáklátogatóval gyarapította.

Kemencés ételek (Tn2) – témanap

A háromalkalmas kemencés ételek népszerűsége töretlenül nevezhető. A tanulók a hagyományos beregi ízek elkészítését tanulják meg: a burgonya- és babételek, gabonaételek és a kenyérsütés fortélyait. A tevékenységek visszpillantást nyújtanak a régi receptekhez, a változatos, egészséges és húsmentes életmódot népszerűsítve. A foglalkozások során a résztvevők megismerik a Beregi Múzeum gyűjteményén keresztül a táplálkozás történetét és használati tárgyait, a régi konyhák legfontosabb tárgyi eszközeit. Komplex kitekintést nyújt majd témához a budapesti Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban tett látogatás és múzeumpedagógiai foglalkozás.

A háromalkalmas témanap-sorozat során a hagyományos beregi konyha kialakulását, történetét, és az ételek elkészítését tanulták meg. A tevékenységek visszpillantást nyújtottak a régi receptekhez, a változatos, egészséges és húsmentes életmódot népszerűsítve. A foglalkozások során a résztvevők megismerték a Beregi Múzeum gyűjteményén keresztül a táplálkozás történetét és használati tárgyait, a régi konyhák legfontosabb tárgyi eszközeit. Az első foglalkozáson a burgonya- és babételek elkészítésének fortélyait sajátíthatták el. A második alkalmon a tanulók a hagyományos beregi gabonaételek elkészítésével és a kenyérsütés folyamatával ismerkedtek meg. A harmadik foglalkozás az étkezéstörténet és ételkészítés témába adott betekintést a budapesti Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban tett látogatással és múzeumpedagógiai foglalkozással.

A témanap foglalkozások időtartama minimum 180 perc volt, 3 alkalommal a félévben. Együttműködő iskolák: II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Vásárosnamény, Lónyay Menyhért Szakközép- és Szakképző Iskola, Vásárosnamény, Babus Jolán Középiskolai Kollégium, Vásárosnamény

A három együttműködő középiskolából egy félévben, összesen 3 csoport vett részt a foglalkozáson, 20-20 fővel. A 3 foglalkozássorozat összesen 9 alkalmat jelentett, mindösszesen 60 fő résztvevővel, amely a részvételek száma alapján a múzeum látogatottságát 180 diáklátogatóval gyarapította.

Receptverseny (Ve3) – vetélkedő

A kétalkalmas foglalkozássorozat első alkalmán a diákok a Kemencés ételek (Tn2) témanapon elsajátított elméleti, tárgyi és gyakorlati ismeretek segítségével kiscsoportban készítettek el egy beregi népi ételt, receptek elkészítésével, adaptálásával. A második alkalommal digitális és hagyományos felületeken megvalósuló kvízzjáték formájában dolgozták fel az elsajátított ismereteket.

A vetélkedő foglalkozások időtartama minimum 120 perc volt alkalmanként, 2 alkalommal a félévben. Együttműködő iskolák: II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Vásárosnamény, Lónyay Menyhért Szakközép- és Szakképző Iskola, Vásárosnamény, Babus Jolán Középiskolai Kollégium, Vásárosnamény

A három együttműködő középiskolából egy félévben, összesen 3 csoport vett részt a foglalkozáson, 20-20 fővel. A 3 foglalkozássorozat összesen 6 alkalmat jelentett, mindösszesen 60 fő résztvevővel, amely a részvételek száma alapján a múzeum látogatottságát 120 diáklátogatóval gyarapította.

A projekt keretében elkészült módszertani anyagok

Az előkészítési szakaszban elkészült a pályázati dokumentáció alapját képező, és a megvalósításhoz szükséges előzetes igényfelmérés. Az együttműködő partner nevelési-oktatási intézmények pedagógiai programjainak, valamint kínálatának gazdagítását támogató tevékenységek felmérése valósult meg, amely alapján a foglalkozások megtervezhetőek és az együttműködési megállapodások megköthetőek voltak.

A projekt kötelezően megvalósítandó tevékenysége volt a témanap és vetélkedő sorozatok tematikáinak kidolgozása, amely a közreműködő nevelési-oktatási intézményekkel kötött együttműködési megállapodások alapján, valamint a szakmai megvalósítók, a költségvetés foglalkozásokra vonatkozó tételei, továbbá az elérni kívánt eredmények figyelembe vételével, nemzetközi és hazai oktatáspolitikai irányelvek és oktatási-nevelési, múzeumpedagógiai módszertanok felhasználásával valósult meg. A tevékenységre a projekt kezdetén került sor. Az ötféle foglalkozássorozat típus múzeumpedagógiai szakmai tematikája tartalmazza a tevékenység nevét, címét, célját és a fejleszteni kívánt készségek leírását, a célcsoport bemutatását. Ismerteti a tervezett alkalmak számát, a tevékenység időtartamát, munkaerőigényét, a pedagógiai módszertan és az eszközigény leírását, valamint a tevékenységek időbeni bontását.

Foglalkoztató anyag bemutatása

Olyan receptfüzet készült el, amely az 5 tematikából 4-hez kapcsolódik, témája a népi hagyományos ételek elkészítése. Tartalmazza a népi hagyományos ételkészítés ismeretterjesztő háttérét és azokat a néprajzi gyűjtésből származó recepteket, amelyek alapján a gyermekek - a nyomdai kivitelben is elkészülő foglalkoztató anyag segítségével - el tudják készíteni az ételeket.

Egyedi múzeumpedagógiai webes szoftverjáték

A projekt keretében egyedi múzeumpedagógiai webes szoftverjáték fejlesztésére is sor került, amely szorosan kapcsolódik a tematikákhoz, a foglalkozásokat színesíti. A játék tartalmát tekintve közérthető működési mechanizmussal bír, ugyanakkor grafikai elemeit tekintve a múzeum műtárgyait, kiállításaira épülő foglalkozás tematikáit követve egyedien segíti az észrevétlen tanulást és kulturális értékek átadását. A szoftverjáték szorosan kapcsolódik a Tn1 Ételek a kemencéből, Tn2 Kemencés ételek, Ve2 Főzőverseny és Ve3 Receptverseny tematikákhoz. A foglalkozásokat a gyerekek által használt modern oktató szoftver játék és kvíz-vetélkedő színesíti. Egy-egy múzeumpedagógiai foglalkozáson a gyerekek a szoftver segítségével oldottak meg feladatokat.

A célcsoport számára készített foglalkoztató anyagoknál elsődleges szempont, hogy a célcsoport által kedvelt, ismert, használt és értett keretekbe illesszük a múzeumi kulturális tartalmat. A „főzős online

játékok” (pl. a www.ingyenjatek.hu, vagy a www.onlinejatek.hu) a célcsoport széles körében kedvelt közösségi játékok, melyek linkjeit egymásnak küldik célcsoporttagok. Sokszor és sokáig játszanak velük, közben fejlesztik digitális, matematikai és szociális kompetenciáikat. Ehhez az internetes képzési felülethez illeszkedni, és a Beregi Múzeum kulturális nevelési tartalmait integrálni modern, példamutató módszer.

A szoftverfejlesztés alapvető célja, hogy a szigorú múzeumi kereteket fellazítva életszerűbbé tegye a kiállítási anyagot, „felélessze” az elmúlt évszázadokat és a gyerekeket játékosan, egy könnyen emészthető témán – a főzésen – keresztül tanítsa meg a múlt tiszteletére és szeretetére. Az online kvízzjáték fejleszti a logikai gondolkodást, a memóriát és a problémamegoldó képességet.

A Beregi Múzeum weboldalára egy olyan játékot készült, amelynek alapja egy kvíz-kérdéssor. Mivel a Beregi Múzeum pályázatának tematikái (Tn1 Ételek a kemencéből, Tn2 Kemencés ételek, Ve2 Főzőverseny és Ve3 Receptverseny) a beregi ízekhez kapcsolódnak – a játék alapja is a főzés, így minden kérdés receptekkel és a hozzávalókkal kapcsolatos. Amennyiben a múzeumpedagógiai foglalkozáson résztvevő minden kérdésre helyesen válaszol, a játék végére összeáll egy étel, aminek a hozzávalóit egy-egy helyesen megválaszolt kérdés után kapjuk meg. A játék alapcélja az, hogy játékosan szerettesse meg a főzést, a népi hagyományokat és a tájegységeket a gyerekekkel, akik néhány alapinformációt is elsajátíthatnak. A múzeumpedagógiai foglalkozások során a szoftver használata közben további beregi kulináris – kulturális ismeretek adhatók át a célcsoporttagoknak.

Módszertani fejlesztés eredményei

A tevékenység első ütemében pedagógiai és múzeumpedagógiai tájékoztatások, felmérési, értékelési módszertanok segítségével a projekt szakmai megvalósítását, valamint az ezzel összefüggő szakmai adminisztrációt támogató dokumentumok készültek el. A gördülékeny megvalósítást támogató módszertani modell, a foglalkozások adminisztrálásához szükséges jelenléti ívek, a későbbi felmérést megalapozó, múzeumpedagógiai értékelési kérdőívek, valamint a múzeumpedagógiai foglalkozási/rendezvény naptár elkészítése, átadása történt meg.

A módszertani fejlesztés második ütemében a múzeumpedagógiai portfólió tartalmi kidolgozása valósult meg tematikák szerint. A portfólió egy belső múzeumi, módszertani szakmai anyag, amely tartalmazza a múzeumpedagógiai programok részletes leírását, megvalósításuk lépéseit, az iskolán kívüli, nem formális oktatáshoz szükséges infrastruktúrát, emberi erőforrásokat, alapanyagokat stb. Mindezt tematikákra lebontva, hogy a projektben szervezeten, azonos módon megvalósíthatók legyenek, a fenntartási időszakban pedig azonos színvonalon ismételtetők legyenek. A módszertani portfólió egy olyan belső használatú múzeumpedagógiai útmutató, feladat-meghatározás, amely a múzeum által nyújtott múzeumpedagógiai programokat módszertani definíciókkal rögzíti. A módszertani elemeket, az átadandó kulturális tudást nevezi meg, pontosan leválasztva a múzeum szerteágazó ismeretátadási tevékenységéből és kulturális tartalom-palettájából azt, amely a közoktatás számára, a célcsoport számára, a projektben résztvevő közoktatási intézmények igényköréhez legjobban illeszkedik, legjobban működik, legkeresettebb, legkorszerűbb. Teljesíti a „nem formális oktatásban szükséges módszertani anyagok készítése” célkitűzést.

A fejlesztés közvetlen célcsoportját múzeumi szakmai munkatársak, közvetett célcsoportját pedagógusok, közoktatási intézmények tanulói alkotják.

A módszertani fejlesztés harmadik szakaszában a múzeumpedagógiai felmérés értékelése, kérdőívek feldolgozása, kutatási jelentés készítése történt, idézetek, szemléltető rajzok, fotók válogatásával.

Az iskolai együttműködések számát az igényfelmérések alapján kialakított program értékelésével lehet tovább növelni. A szakmai tartalmak meghatározásánál a NAT-hoz, kompetenciafejlesztéshez és pedagógiai programhoz igazítás, a hatékonyság biztosítása a célcsoport visszajelzései alapján finomítható. Mindehhez a pedagógus és tanulói visszajelzések, értékelések gyűjtése - önkéntes alapon - jelentős hozzáadott érték. Négy célcsoport számára készültek múzeumpedagógiai értékelési kérdőívek. 20 óvodás, 40 általános iskola alsó tagozatos, 120 általános iskola felső tagozatos, 20 pedagógus kérdőívből a kitöltött visszajelzések feldolgozása történt meg szöveges és táblázatos-grafikonos formában.

A fejlesztés közvetlen célcsoportját pedagógusok, közoktatási intézmények tanulói, közvetett célcsoportját múzeumi szakmai munkatársak alkotják.

A harmadik ütemben valósult meg továbbá a „Partner a tanításban” füzet tartalmi kidolgozása. Az ismertető füzet a projekt foglalkozássorozatainak rövid, korosztályonként tagolt ismertetésén túl

bemutatja a múzeumi lehetőségeket: a személyi, infrastrukturális és tárgyi adottságokat. Tanácsot nyújt a múzeum látogatás előkészítésére, folyamatára és feldolgozására. Az étkezés és szállás megszervezéséhez, a lehetséges kiegészítő programokhoz is tippeket ad. A tanári kézikönyv egy tájékoztató jellegű kiadvány, amely tartalmazza a múzeumpedagógiai programokat a pedagógusok szemszögéből megfogalmazva.

A fejlesztés közvetlen célcsoportját a közoktatási intézményben dolgozó pedagógusok, közvetett célcsoportját a közoktatásban résztvevők alkotják.

A fejlesztés negyedik elemét a múzeumpedagógiai projektet bemutató Esettanulmány kézírata, fénykép és rajz melléklet összeállítása adta. A tanulmány tartalmazza a múzeum bemutatását, a projekt tevékenységek leírását, a tematikák és foglalkozássorozatok kifejtését, a foglalkoztató anyagok, módszertani fejlesztés produktumainak bemutatását, a projektmegvalósítás során kialakult tapasztalatok megfogalmazását, a múzeumpedagógiai felmérés szöveges értékelését és a vélemények bemutatását.

A fejlesztés célcsoportját a muzeális intézmények fenntartói és a kulturális döntéshozók alkotják.

A módszertani fejlesztés ötödik etapjában a „Partner a tanításban” kiadvány nyomdai szerkesztése és kivitelezése, valamint az „Esettanulmány” e-book formában (pdf) való elkészítése történt meg.

TAPASZTALATOK

2012 októberében az Országgyűlés elfogadta az 1997. évi CXL törvény módosítását 2013. január 1-én 244 múzeumot érintett, melyek (néhány kivételtől eltekintve nemzeti jelentősége, vagy gyűjtőköre miatt) jelentős része ahhoz az önkormányzathoz került, ahol fizikailag is található. A törvény értelmében megszűntek a megyei múzeumi intézmények. A korábbi megyei múzeumigazgatóságok „megyei hatókörű városi múzeum” besorolással működnek tovább. Az állam a központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott módon, a helyi önkormányzatok költségvetési fejezetében támogatást ítél meg az önkormányzatok közgyűjteményi és közművelődési feladatainak – a megyei hatókörű városi múzeumok állami feladatainak ellátására.

Ez a változás a megvalósítás első időszakában még a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatóságához tartozó Beregi Múzeumot is szervesen érintette. Az intézmény Vásárosnamény Önkormányzatának fenntartásába került. Az intézményi átalakulás rengeteg adminisztratív terhet rótt a múzeum vezetésére és munkatársaira, de a projektet ennek dacára is sikerült a tervek szerint megvalósítani.

A projekt megvalósításának első szakaszában, 2012 novemberétől 2013 augusztusáig a szakmai előkészületek időszaka zajlott. Elkészült az egyedi múzeumpedagógiai webes szoftverjáték, a demonstrációs eszközök, elkezdődött a papír alapú foglalkoztató anyag elkészítése, beszereztük a foglalkozásokhoz nélkülözhetetlen eszközöket. A tizenkét együttműködő nevelési-oktatási partnerintézménnyel egyeztetünk a foglalkozásokról, időpontokról stb.

A foglalkozásokhoz nagy mennyiségű alapanyagot használtunk fel. Népi ételkészítéshez 402 darab különböző konyhai kellék beszerzésére volt szükség. Elfogyott 339,5 kg lekvár, 218 kg aszalt gyümölcskeverék, 99 liter meggyszörp, 50 liter natúr almalé. A főzéshez 5 m³ tűzifát használtunk fel. A versenyek, vetélkedők győzteseit játékokkal – 9 kosárlabda szett, 9 röplabda szett, 9 focilabda, társasjátékok (3 Twister, 3 Tojásfutó, 3 Colorama, 3 Figurix, 3 Úton az oviba, 3 Véd meg a földet) – jutalmaztuk.

Az Ételek a kemencéből, Kemencés ételek, Főzőverseny, Receptverseny, tematikákhoz kapcsolódóan a múzeumi gyűjtemény témaspecifikus cserép, fa műtárgyairól használható, népi eszközformákat tartalmazó egyedi készítésű múzeumdidaktikai segédeszközöket másoltattunk, a népi ételek hiteles elkészítése és tálalása érdekében: tűzálló főzőfazekak, fedeles sütőtálak, hagyományos lekváros szilvák, tejfölös csuprok, szűrőtálak, leveses tálak, lapos tányérok, vizes korsók, cseréptálak, kelesztő tálak, dagasztó és tésztagyúró teknők, sütőlapátok, szénvonó, lisztsziták, lisztes és sós putinák, lisztmérő kanalak, dongás köpülők. Az óvodás programhoz népi gyermekjátékok készültek: gólyalábak, medvetalpak, mocsárjárók.

A foglalkozások megvalósításához felszerelések, bútorok beszerzésére is szükség volt. Az ismeretátadáshoz 2 darab görgős mágneses fehértablettát vettünk. A múzeum akkor tudja leghatékonyabban megvalósítani az ismeretátadást, ha az iskolában is használatos didaktikai irányelvek a múzeum falain belül is érvényesülnek. Az elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátításához nagy segítség, ha az információk jól látható helyen, a diákok szeme előtt helyezkednek el. A didaktikai

gyakorlat az, hogy a konkrét munkafolyamatok megkezdése előtt, pontokba szedve előre tisztázzuk a teendőket, az egyes lépéseket. Fontos, hogy a teendők listája a tanulók számára jól látható helyen legyen elhelyezve, így tudnak majd munka közben a munkafázisok közt tájékozódni. Erre a célra a legmegfelelőbb egy mozgatható tábla, amely mindig oda vihető, ahol éppen a múzeumpedagógiai foglalkozás zajlik. A tábla alkalmas arra is, hogy mágnessel kihelyezett archív fotókkal segítsük tudatosítani a résztvevőkben, hogy a projekt alatt elsajátított készségek őseink mindennapos tevékenységi formái voltak.

A tábla a projekt összes tematikájához kapcsolódik, mindegyik foglalkozássorozatban (Tn1 Ételek a kemencéből, Tn2 Kemencés ételek, Ve1 Népi gyermekjátékok, Ve2 Főzőverseny és Ve3 Receptverseny) felhasználásra kerül. A gyerekeknek való szemléltetés mellett a csoportmunkák foglalkoztató eszközeként is tervezzük használni, mivel a gyerekek rajzolhatnak rá. A tábla kiválasztásánál fontos szempont volt a mobil használat és sokoldalúság mellett a mérete, mivel sok információt kell tudni megjeleníteni, és több gyermekrajznak, alkotásnak kell egyszerre felületet biztosítani. A táblák lehetőséget nyújtanak továbbá a versenyfeladatok időre történő elvégzéséhez, egyidejű használatot lehetővé téve a csapatok képviselőinek.

A múzeumpedagógiai foglalkozások megtartásához bútorokat is beszereztünk, székeket és asztalokat különböző korosztályok számára.

VÉLEMÉNYEK

MÚZEUMI LÁTOGATÁSOK ÉRTÉKELÉSE

A „Beregi ízek a múzeumban” című, TÁMOP-3.2.13-12/1-2012-0047 pályázati projekt keretén belül kérdőívet töltöttek ki a programban résztvevő gyerekek és pedagógusai. A kérdőívek elemzése értékes információkkal szolgál a Beregi Múzeum munkájához, továbbá a tapasztalatok alapján tovább tudja javítani szolgáltatásai minőségét.

Háromféle kérdőív készült: a pedagógusoknak, az óvodásoknak, a felső tagozatos, valamint a középiskolás diákoknak.

A legrészletesebben a pedagógusok fejthették ki a véleményüket. A kiküldött kérdőívekből 24 kitöltött érkezett vissza. A kitöltők 33%-a reál, míg 33-uk humán tantárgyat oktat. A megkérdezettek 88%-a úgy nyilatkozott, hogy visszatérő látogató a múzeumban, és rendszeresen szerveznek látogatásokat kulturális intézményekbe. 92% véleménye szerint a múzeumi foglalkozáson szerzett ismeretek közvetlenül kapcsolódnak a tantervhez, s több mint 80%-uk hasznosnak tartja a diákok számára a múzeumlátogatást. A „konkrét tananyaghoz kapcsolódó specifikus tények”, valamint a „múzeumi információk” témakörökben szerzett új ismereteket tartották a legjelentősebbnek, de véleményük szerint a „tantárgyokhoz kapcsolható interdiszciplináris vagy tematikus tények” körében is jelentős ismereteket szereztek. A pedagógusok véleménye szerint a foglalkozások a diákok készségeit jelentős mértékben fejlesztették, ezek közül is a „teljes mértékben” válasszal kiemelkedik az „csapatmunka”, a „szociális készségek”, a „szerepjáték” készsége. A foglalkozások a diákok hozzáállását is pozitívan változtatták a pedagógusi válaszok alapján, mind a múzeumok, mind pedig a tanulásban. A vélemények arra is választ adtak, hogy a pedagógusok 50-60%-a a múzeumban szerzett tapasztalatait a különböző kreativitás területeken teljes, ill. jelentős mértékben hasznosítják iskolai munkájuk során. A múzeumi órák tematikáiban meghatározott tantárgyi kapcsolódás és a pedagógusok ehhez köthető válaszai megegyeznek, a történelem, a rajz és vizuális kultúra, technika és életvitel, továbbá a magyar nyelv és irodalom tantárgyakat határozták meg elsődlegesen. A pedagógusok 92%-a úgy vélekedik, hogy a múzeumi foglalkozássorozatok nagyon, illetve jelentős mértékben kapcsolhatók a tanórán kívüli szabadidős tevékenységekhez, tehetséggondozáshoz. A múzeumlátogatást jelentősen támogatónak vélik a diákok tanulási motivációjának növelésében, a tárgyhoz kapcsolódó megértésükben, tananyaghoz kapcsolódó tanulásukban és a készségfejlődésükben. Az 5 GLO (Alapvető Tanulási Eredmények) kapcsán a „szórakozás, inspiráció, kreativitás”, a „készségek”, valamint a „tudás és megértés” terén láttak nagymértékű eredményt. 92% számára jelentős, illetve nagyon jelentős szerepet töltenek be a múzeumok az oktatási munkában. A múzeum szolgáltatásaival (7P) kapcsolatban egyöntetű elégedettséget fejeztek ki. 80%-uk a múzeumokat továbbra is használná oktatása részeként.

A óvodás kérdőívekből 18 db rajzos vélemény érkezett vissza. A színes, vidám hangulatú alkotások a népi mozgásos játékok, a múzeumépület és a foglalkozásvezető alakjának témáját dolgozták fel.

72 felsős és középiskolás diák töltötte ki a kérdőívet, 71%-uk lány, 58%-uk 11-12 éves. A pedagógusokhoz képest sem ítélték meg kritikusabban a foglalkozásokat, a kérdésekre 70-100 %-ban pozitívan válaszoltak. Mindannyiuk véleménye, hogy a látogatással jobban megértette a témát, és néhány érdekes dolgot is felfedezett, sőt újra eljönne. A legtöbb válaszadó szerint a múzeum egy jó hely arra, hogy eltérő módon tanuljon, s a múzeumlátogatást szórakoztatónak és inspirálónak találták. A múzeum szolgáltatásairól se nyilatkoztak kritikusabban, mint a pedagógusok, ezek esetében is a nagyon elégedett és az elégedett válaszok összessége meghaladja a 70%-ot.

A diákok és a pedagógusok megítélése a foglalkozásokról, a foglalkozást vezetőkről, a múzeum külső megjelenéséről pozitív. Szerintük a múzeum népszerűsítésén lehetne még javítani.

Az alábbi javaslatokat a tanulók fogalmazták meg

Ami mély nyomot hagyott bennem...

"Amikor megismerhettük a régi magyar ételeket. Néhány ételt közülük meg is főzhettünk. A foglalkozásvezetők segítőkészek voltak. A pesti kirándulás és a bon-bon készítés nagyon tetszett."

"Segíthettem a főzésben. Megismerhettem, hogy régen hogyan készítették az ételeket. A Múzeum szép hely."

"Bennem az hagyott mély nyomot, hogy néhány ételt magam is el tudok készíteni az ott tett látogatás után. Megtudtam, hogy mi található az ételekben, amit megfőztünk."

"Minket is belevontak az ételek készítésébe, és sokat tanultunk a hagyományos ételek elkészítéséről a foglalkozásvezetők segítségével."

"Az, hogy az egész osztály közösen vett részt a főzésben. Mindenki csinált valamit, mindenki aktív résztvevője volt a délutáni programnak."

"Nem hittem volna, hogy a régi ételek is ízleni fognak nekem."

Ha súghatok valamit....,

"Nekem nagyon tetszett ez a program. Nem változtatnék rajta semmit, mert így nagyon jó volt. Szeretném, ha többször lenne ilyen."

"Mindenkinek ajánlanám, hogy menjenek el a Beregi Múzeumba."

"Az ételeket friss, helyben termesztett zöldségekből, gyümölcsből kellene készíteni."

"Szeretnék többet tudni Magyarország tájegységeinek népviseletéről, szokásairól. Legyen a szabadban! Ne csak a múzeumba menjünk, hanem az iskolában is legyen múzeumi óra! Többször legyen!"

"Szeretnék, hogy ez a program tovább folytatódjon azért, hogy több mindent megtanuljunk!"

A pedagógusok véleménye:

"Örültünk a lehetőségnek, így tovább bővültek a gyerekek képességeit fejlesztő, ismereteket, élményeket nyújtó társadalmi környezet adta helyszínek, főleg a hátrányos helyzetű gyerekek körében. Emocionálisan minden gyereknek nagy élményt jelentett, sokáig beszéltek a látottakról, rajzaikban is megjelenítették. Tartalmas és jól szervezett foglalkozásokon vehettünk részt, további jó munkát kívánunk a múzeum dolgozóinak, köszönjük a lehetőséget!"

"Nagyon örülök az osztályommal együtt, hogy részt vehettünk ebben a programsorozatban. Jól szervezett, színvonalas foglalkozásokon vehettünk részt. Nagy élményt jelentett a népi ételek elkészítése, ismerkedés a használati eszközökkel, a régi kifejezésekkel, elnevezésekkel. A foglalkozásvezetők kifogástalanul felkészült igazi szakemberek, ill. pedagógusok. A gyerekekkel nagyon jó kontaktust tudtak teremteni, minden munkafázisba bevonták őket. Többször tapasztaltam az iskolai tantárgyakhoz kapcsolódó koordináció megvalósítását is. Megtörtént a foglalkozások végén az ellenőrzés, visszacsatolás. Különösen nagy élmény volt a budapesti kirándulás, hisz gyerekeink számára ritkán adódik ilyen alkalom, hogy térítésmentesen részt vehetnek egy ilyen programban. Gratulálok és köszönöm a szervezőknek!"

"Nagyon örültem, hogy a csoportom lehetőséget kapott a múzeumlátogatásokra, mivel a helyi programunk egyik célja a hagyományápolás. A foglalkozásokon a gyerekek kipróbálhattak régi játékokat, megismerkedhettek a kenyérsütés eszközeivel. Ezáltal gazdagodott szókincsük, fejlődött viselkedéskultúrájuk."